

Bibliotecile publice teritoriale în contextul instituțiilor de cultură

Svetlana UCRAINCIUC,
s.ucrainciuc@bnrm.md,

specialist principal
Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Cel mai important indicator al calității vieții este calitatea culturii. Orice transformări economice sunt ineficiente fără a satisface pe deplin nevoile culturale ale populației. Transformările în sine sunt imposibile fără un nivel cultural suficient al oamenilor care le realizează.

Cultura devine un simbol al dezvoltării societății, al gestionării adecvate a acesteia și este asociată, la nivel global, cu conceptul de dezvoltare durabilă.

Eficiența programelor culturale și a strategiilor implementate sunt imposibile fără informații obiective, de aceea, o argumentare fiabilă a deciziilor luate în domeniul politicilor culturale și o evaluare a măsurilor luate, se ghidează, în primul rând, pe statisticile oficiale. Statisticile culturale arată dinamica contradictorie a diferitelor instituții culturale.

Datele statistice a activităților culturale oferă informații ce servesc la analiza imaginii societății umane și face posibilă o mai bună înțelegere a problemelor contemporane, legate de organizarea și dezvoltarea societății.

Formarea unui sistem obiectiv de evaluare a performanței activităților în domeniul culturii este destul de complex și se axează pe mai multe criterii, deoarece sfera culturii este extrem de mozaică și cuprinde activitățile unei game largi de instituții, serviciile cărora le sunt specifice (teatre, muzee, cinematografe, biblioteci, case de cultură, etc.)

Dezvoltarea sferei culturale, disponibilitatea instituțiilor și evenimentelor culturale pentru populație, calitatea evenimentelor culturale, calitatea organizării serviciilor în instituțiile culturale, utilitatea instituțiilor culturale pentru populație și satisfacerea utilizatorilor cu serviciile oferite - toate sunt individuale pentru fiecare instituție în parte, cu toate acestea ele au și similitudini cum ar fi : numărul de localuri, vizitele spectatorilor/utilizatorilor, personalul, finanțarea instituțiilor, proiectele comune.

Tabel nr. 1

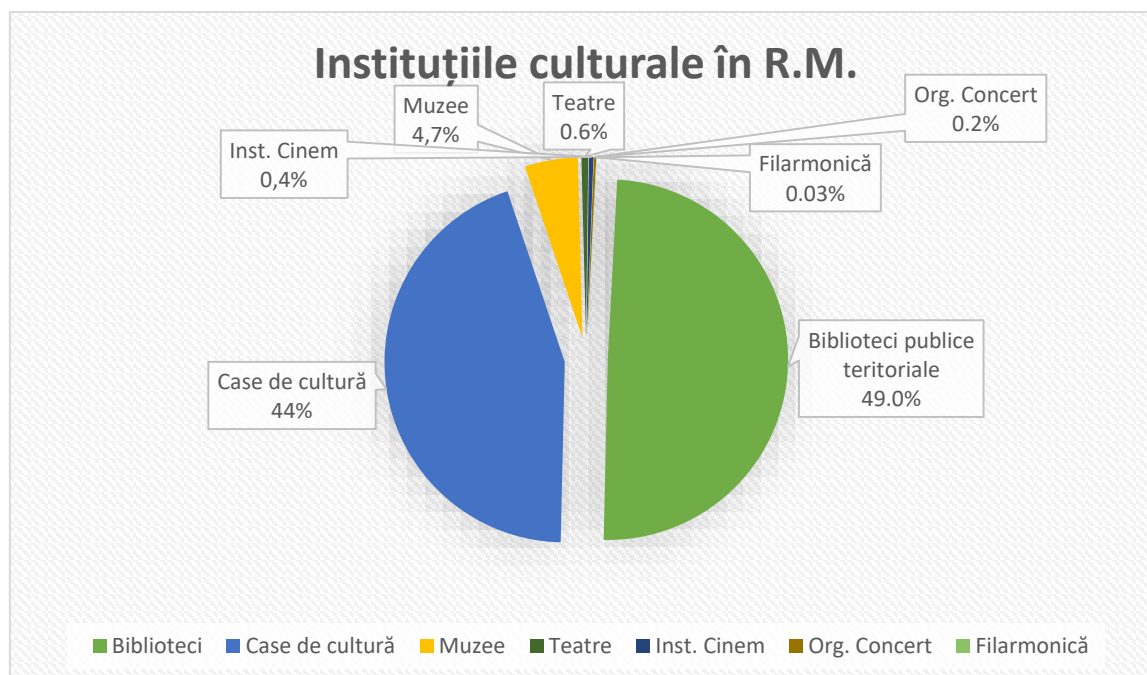
Indicatori ai numărului de instituții culturale în dinamică

Instituții culturale	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019	Nr.de instituții
Biblioteci publice teritoriale	1338	1334	1326	-8
Case de cultură	1219	1216	1216	-3
Teatre	16	16	16	0
Muzee	126	127	127	+1
Organizații concertistice	5	5	5	0
Instalații cinematografice	11	11	11	0
Filarmonică	1	1	1	0

Instituțiile de cultură din Republica Moldova 2018

Instituții culturale	Nr.de instituții	Ponderea instituției (%) în spațiul cultural	Nr. de vizite (mii) spectatori/utilizatori	Ponderea utilității instituției (%)
Biblioteci publice teritoriale	1334	49%	7482	44,9%
Case de cultură	1216	44%	7467	44,8%
Teatre	16	0,6%	353	2,1%
Muzee	127	4,7%	759,5	4,5%
Organizații concertistice	5	0,2%	100	0,6%
Instalații cinematografice	11	0,4%	485	2,9%
Filarmonică	1	0,03%	21	0,1%
Total instituții culturale	2710		16667,5	

Instituțiile de cultură prestează o multitudine de servicii, care includ diferite domenii de activitate: muzică, pictură, lectură, teatru și film, etc., dar toate serviciile se bazează pe necesitățile comunității și sunt marcate de tendințele actuale ale societății. De aceea numărul de instituții și numărul de vizite sunt esențiale pentru a depista cerințele culturale, dar și contribuția fiecărei instituții la dezvoltarea societății.

Bibliotecile publice teritoriale reprezintă 49% din totalul instituțiilor de cultură și sunt cele mai reprezentative ca număr, dar și ca oportunități de dezvoltare a societății: în

anul 2018 – 1334, în anul 2019 – 1326 [1, p.12]. Spre deosebire de celelalte instituții culturale, bibliotecile publice teritoriale sunt utile și dispun de servicii mult mai complexe decât orice altă instituție care se axează pe o activitate specifică. Numărul mare de biblioteci, serviciile diversificate, în majoritatea lor sunt gratuite în comparație cu teatrele, muzeele, organizațiile concertistice și deschid oportunități pentru toate sferile, categoriile sociale și în toate localitățile Republicii Moldova.

La 5% distanță se regăsesc și casele de cultură, constituind 44% (1216 de instituții în 2018 și 1216 în anul 2019)[1,p.13], moștenite din timpurile sovietice și menite să asigure procesul artistic în mare măsură la sate.

De regulă, teatrele, muzeele, organizațiile concertistice, instalațiile cinematografice își desfășoară activitatea în mediul urban, casele de cultură preiau serviciile acestora în mediul rural. Din totalul caselor de cultură (1216) doar 80 sunt în mediul urban, iar numărul de locuri pentru sălile de spectacole și conferințe din totalul pe țară de 338 de mii , doar 33 de mii în localități urbane[1, P.14], de aici rezultă că obiectivele caselor de cultură, prioritățile, strategiile trebuie remodelate și centrate pe necesitățile populației pe care o servesc. Astăzi este esențial nu numărul impunător de case de cultură, ci serviciile pe care le oferă populației rurale.

Dacă analizăm vizitele/intrările spectatorilor/utilizatorilor instituțiilor culturale, cele mai multe intrări le au bibliotecile publice teritoriale (44,9%) și casele de cultură (44,8) din totalul de 100% a instituțiilor culturale. E logic, fiindcă ele au cele mai multe spații și cuprind atât mediul urban, cât și cel rural, însă la numărul de activități pe care le au BPT,(serviciile prestate de biblioteci sunt cele mai numeroase 72653 și devansează absolut toate celelalte domenii culturale), utilizatori sunt totuși puțini.

Reprezentative sunt datele cu privire la vizite/intrări în muzee (283 vizitatori la 1000 de locuitori) și instalații cinematografice(181vizitatori la 1000 de locuitori), organizații concertistice(28 vizitatori la 1000 de locuitori), ținând cont de faptul că sunt doar 127 de muzee, 11 instalații cinematografice și 5 organizații concertistice.

Este greu de definit care sunt cauzele dinamicii negative a intrărilor/vizitelor în bibliotecile publice teritoriale, dar și în alte instituții culturale. Am putea evidenția: starea deplorabilă a localurilor, finanțare superficială, lipsă de angajați, relații ostile cu administrația publică locală.

Datele statistice oferă și alte detalii: Ministerul Educației, Culturii și Cercetării pentru a crește nivelul de cultură a populației, aducând-o mai aproape de consumatori și a satisface nevoile lor culturale, în ultimii 3 ani a avut o diversitate de proiecte culturale [5, p.23].

Observăm că de la an la an crește finanțarea proiectelor culturale, iar vizitele în majoritatea instituțiilor scade.

Tabel nr. 3

Proiecte culturale în dinamică

Anul	2017	2018	2019
Proiecte culturale	52 de proiecte culturale	91 de proiecte culturale	81 de proiecte culturale
Finanțare	2000 lei	3974000 lei	741079000 lei

Tabel nr. 4

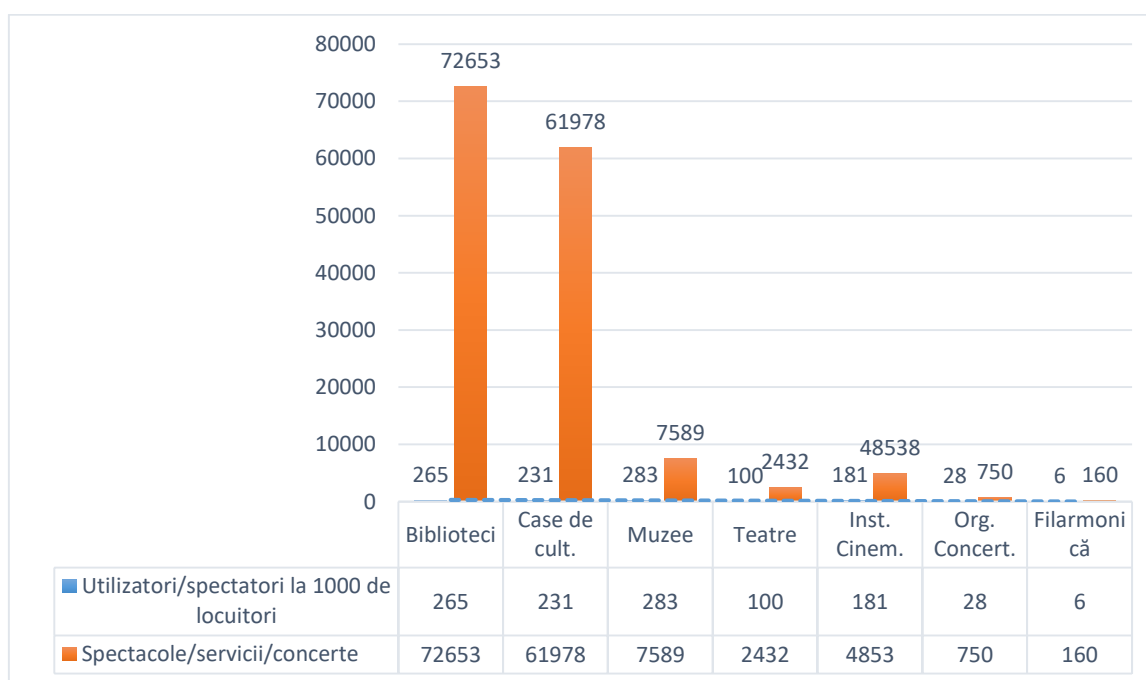
Indicatori ai numărului de vizite/intrări în dinamică

Nr. de vizite (mii) spectatori/utilizatori	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019	Nr.de vizite/intrări
Biblioteci publice teritoriale	7821	7482	7203	-618
Case de cultură	7232	7467	6126	-1341
Teatre	395	353	-	-42
Muzee	757,8	759,5	-	+1,7
Organizații concertistice	73	100	-	+27
Instalații cinematografe	610	485	-	-125
Filarmonică	32	21	-	-11

Unul din motive este dinamica negativă a populației din Republica Moldova, care influențează direct numărul utilizatorilor/spectatorilor. Din anul 2016 până în 2018 au emigrat legal și s-au stabilit peste hotare 6861 de persoane, alte sute de mii trăiesc ilegal în alte țări, sau muncesc sezonier[2, p10].

Un alt fenomen este urbanizarea: populația rurală migrează spre localități urbane pentru o viață decentă, locuri de muncă, studii și dezvoltare profesională. Bibliotecile, din totalul de 1334 de biblioteci pe țară în 2018, doar 155 își desfășoară activitatea în mediul urban, astfel este explicabil faptul că vizitatori sunt mai puțini[2, p7].

Activități culturale, spectacole, concerte, galerii, expoziții. Utilizatori/spectatori la 1000 de locuitori (2018)

Indiferent de proiectele culturale, finanțare, migrație, toate activitățile culturale sunt influențate de tendințele, serviciile care sunt „în vogă”, . Numărul mare de vizite la muzee și la cinematografe, organizații concertistice se explică prin faptul că publicul preferă servicii fără ca să se implice prea mult, adică cele de divertisment în detrimentul celor științifice, moderne, de dezvoltare intelectuală, literară etc., punând accent mai mult pe distracții decât pe valori culturale.

Un rol aparte o are și publicitatea excesivă, astfel orientează publicul spre servicii mai mult comerciale decât culturale. Bibliotecile publice teritoriale nu dispun de aceste instrumente și rămân cu vizitatori puțini, dar fideli bibliotecilor și altor instituții culturale care sunt limitate în finanțare și publicitate.

Un exemplu elocvent îl constituie Filarmonica Națională, unde a scăzut vizitele doar într-un an cu o treime, de la 32 de mii în 2017 la 21 de mii în 2018 în comparație cu organizațiile concertistice care prestează spectatorilor tot același produs- concerte, dar care au avut în anul 2017 circa 73 de mii de spectatori, iar în anul 2018 au ajuns la 100 de mii de spectatori, cu 27 de mii mai mulți decât anul precedent. Aceasta demonstrează că publicul, în marea majoritate, caută distracții și nu valori autentice [2, p24].

Indicatorii statistici ai numărului de instituții culturale au o dinamică negativă mai mult la bibliotecile publice teritoriale, astfel în 3 ani s-au închis 8 biblioteci, iar numărul de vizite la bibliotecă a scăzut cu 618 de mii. Alarmantă este situația și la casele de cultură, unde numărul instituțiilor a scăzut ușor, iar numărul vizitelor a scăzut destul de mult cu 1341 de mii, este o dovadă că serviciile caselor de cultură nu satisfac necesitățile societății și necesită reformate. Celelalte instituții culturale n-au suferit mari schimbări, la vizite au înregistrat o dinamică pozitivă muzeele și organizațiile concertistice și a scăzut dinamica vizitelor la teatre, instalații cinematografice și filarmonică.

Dezvoltarea culturii nu poate avea loc fără creșterea nivelului profesional al angajaților și remunerarea lor în funcție de rezultatele obținute. Salariile angajaților din cultură sunt printre cele mai mici din economie. Minimul de existență a populației apte de muncă pe anul 2018 a fost de 2194 lei, iar salariul mediu în domeniul culturii a fost de 2787 lei, fiindcă nu sunt domenii atractive, oamenii instruiți caută alte domenii de activitate.

Tabel nr. 5

Câștigul salarial mediu net lunar (2018)

Activității de creație și interpretare artistică	2 389,5 lei
Activități ale bibliotecilor, arhivelor, muzeelor și alte activități culturale	2 734,4 lei
Învățământ	4 033,6 lei
Activități sportive, recreative și distractive	4 182,4 lei
Activității de producție cinematografică, video și de programe de televiziune; înregistrări audio și activități de editare muzicală	4 812,5 lei
Sănătate și asistență socială	5 279,2 lei

Pilonii unei societăți îi constituie cultura, învățământul și medicina, toate aceste domenii sunt sociale, sunt finanțate de stat, dar personalul este remunerat diferit. Dacă în domeniul învățământului și sănătății salariații care primesc salarii de la 1500 până la 5000 lei reprezintă 47%, atunci cei din cultură reprezintă 70% [2,p.26].

Tabel nr. 6

Dinamica salariului pe domenii de activitate

Domeniul de activitate	Salariul minim(1500-2000lei) %	Salariul maxim (mai mult de 10000 lei) %
Cultură	3,1%	2,9%
Învățământ	2,5%	10,2%
Sănătate	0,3%	12,2%

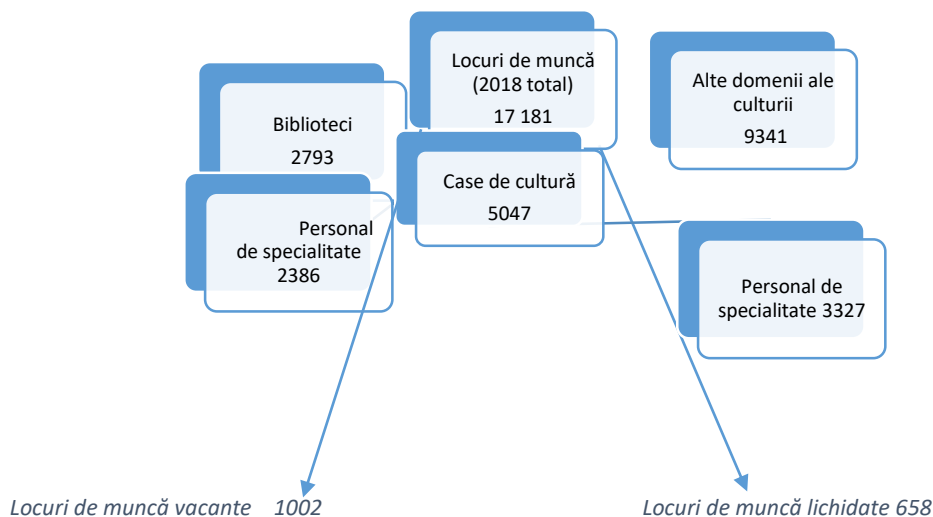
Crearea unei echipe de angajați profesioniști constituie una dintre cele mai importante responsabilități a instituțiilor de cultură, deoarece personalul este resursa principală în dezvoltarea instituției, serviciilor și a valorilor în societate.

Analiza rapoartelor statistice prezentate de bibliotecile publice teritoriale denotă dovezi că managerii bibliotecilor sunt interesați ca personalul de care dispun să fie instruit. Doar în 2019 au fost instruiți 311 de bibliotecari (educație formală) și 1693 bibliotecari (educație non-formală). Instruirea non-formală a personalului, realizată de bibliotecă în 2018 a constituit 24792 ore de instruire și 3333 participanți din angajații bibliotecii. Instruirea formală este de 450 ore cu 41 de participanți. Participarea angajaților bibliotecii la acțiuni de instruire formală, realizate de alte instituții autorizate/acreditate a fost de 9288 ore și 142 de bibliotecari[3, p.10-11]. Sunt rezultate care merită apreciate, în condițiile în care cultura se dezvoltă cu pași mici și nu este prețuită.

O retrospectivă a datelor prezentate de Biroul Național de Statistică ne demonstrează, că doar 6,2% (828 persoane) au beneficiat de formare profesională continuă în anul 2018 din totalul de angajați din domeniul culturii. Un calcul simplu: din totalul de locuri de muncă 17181- 1002 au fost vacante și 658 au fost lichidate, prin urmare potențiali angajați sunt 15521 de persoane[2, p27]. Dintre acestea personalul din casele de cultură nu dispun de nici un centru pentru perfecționarea profesională a angajaților din cultură și respectiv nu sunt nici instruiți [5, p7].

Din totalul de angajați în domeniul culturii, o treime o constituie personalul auxiliar care, de obicei, nu sunt dispuși să se perfecționeze. E rezonabil să intuim, fiindcă Biroul Național de Statistică nu precizează datele pe domenii culturale, că o bună parte din personalul instruit o reprezintă bibliotecarii.

Este regretabil faptul că un număr atât de mic de persoane au posibilitatea și dorința de a se instrui, fiindcă cultura este calea de acces spre viitor. Ca exemplu în învățământ se investește de 2 ori mai mult, iar în medicină aproape de 4 ori mai mult decât în cultură pentru formarea profesională continuă.

Tabel nr. 7

Numarul salariatilor(%) care au beneficiat de formare profesionala continua (2018) din totalul de angajati

Cultură	6,2% (828 de persoane)
Învățământ	13,9%
Sănătate și asistență socială	23,6%

Lipsa de specialiști pregătiți, capabili să elaboreze strategii de dezvoltare, să caute fonduri, să cunoască marketingul cultural să dezvolte servicii, duce la un colaps în domeniul culturii.

E necesar să se unească toate forțele și să se caute soluții pentru a optimiza, a valorifica segmentul cultural. Teatrele, muzeele, cinematografele, organizațiile concertistice pot face parteneriate cu casele de cultură și biblioteci pentru a dezvolta serviciile culturale în mediul rural. Multe biblioteci publice teritoriale își desfășoară activitatea în localurile caselor de cultură. Fiind transferate în subordinea administrațiilor locale, instituțiile au aceleași probleme financiare: lipsa specialiștilor, starea deplorabilă a localurilor, etc. Este o opțiune ca ele să coopereze și să se susțină reciproc pe toate domeniile, mai ales că bibliotecile publice teritoriale în ultimii ani au avut transformări esențiale și casele de cultură ar putea prelua multe practici bune de la biblioteci privind serviciile, perfecționarea cadrelor, proiectele culturale.

Casele de cultură și bibliotecile publice teritoriale sunt, la moment, cei care trebuie să-și asume responsabilitatea de a renaște cultura în Republica Moldova, fiindcă au la moment cele mai multe instituții și personal în toate localitățile țării.

E indispensabil, ca instituțiile statului să le susțină și să le finanțeze. Politicile în domeniul culturii sunt de la an la an mai eficiente și există o serie de probleme care se cer rezolvate chiar și cu prezența barierelor birocratice, importantă este dorința de a schimba lucrurile spre bine.

Referințe bibliografice:

1. Anuarul statistic al Republicii Moldova. Ediția 2019. Biroul Național de Statistică 2019[online].(citat10.04.2020).
Disponibil:https://statistica.gov.md/public/files/publicatii_electronice/Anuar_Statistic/2019/Anuarul_statistic_2019.pdf
2. Banca de date "StatBank" [online]. (citat07.04.2020). Disponibil:<http://statbank.statistica.md/pxweb/>.
3. Formularul "Raport statistic nr. 6-c. Activitatea bibliotecilor" 2018,2019 [online]. (citat:09.04.2020).Disponibil:<https://cbn.mc.gov.md/sites/default/files/Formular6-c.pdf>
4. Formularul "Raport statistic nr. 7-c. Activitatea caselor de cultură și a formației artistice " 2019. Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Chișinău, 2020. 7 p. (Document nepublicat).
5. REABCINSCHII, Veaceslav.GONCEAR,Stanislav. Mananagementul casei de cultură: scurt ghid. Chișinău 2018, pp.6-42. ISBN 978-9975-3274-0-4.
6. STUDIU STATISTIC 2017-2018 Coordonat: Biblioteca Națională a Republicii Moldova. Alcătuitori: Valentina Popa, Vera Osoianu, Ecaterina Dmitric, Ludmila Corghenci, Margareta Cebotari, Lilia Povestca. Chișinău: BNRM, 2019 pp.7-49. ISBN 978-9975-3361-6-1.